

FÄLTPOSTEN I SVENSKA FRIVILLIGKÅREN

1940

Minnesanteckningar av fältpostmästaren Axel Sandstedt

Krigsutbrottet och frivilligrörelsen

Den 30 november 1939 bombades Helsingfors, Åbo och flera andra finska orter utan föregående krigsförklaring. Ryska trupper trängde in över gränserna. Chocken blev oerhörd i Norden och även i omvärlden. Likväl hade våldspolitikerna redan tidigare svept fram över Europa ända upp mot länderna vid Östersjön. Svensk allmänhet var kanske mer än andra oförberedd på händelsernas utveckling. Luften tätnade, för att citera Jolo, av rykten om Sovjets avsikter. Ryssarna skulle utplåna Finland och om några dagar stå vid Torne älv. Bättre att möta dem där sa en del och t o m Per Albin Hansson, statsministern, lät vid ett partimöte undfalla sig att ett preventivkrig kanske vore bäst.

Redan dagen för krigsutbrottet öppnades den första frivilligbyrån i Stockholm. Inom en vecka bildades Svenska Finlandskommittén. Sam-

Krigsutbrottet.

Haparanda F.

mankomster startades över hela landet under parollen »Finlands sak är vår». Det pekar naturligtvis på åtgärder av en initierad krets men snabbt började det hela utvecklas till en folkrörelse. Inte bara gamla kända Finlandsvänner utan också organisationer som LO och enskilda opinionsbildare som Harry Martinsson, Vilhelm Moberg och många andra lämnade sin ytterligt engagerade medverkan. I regeringen samlades man emellertid kring linjen att inrikta sig på materiellt bistånd, militärt fick man inte ens tala om. Docent Krister Wahlbäck, som forskat i det politiska och militära spelet kring vinterkriget, har sagt att informationsklyftan mellan regeringen och ett exklusivt ledande skikt å ena sidan samt folket å den andra aldrig varit så stor i Sveriges moderna historia som under vinterkrigets dagar. I Finland var bilden inte mindre komplicerad. Den som blev ledaren av det finska försvaret, den 72-årige fältmarskalken Gustaf Mannerheim, hade själv, troligtvis ganska ensam, förespråkade eftergifter för de ryska krav, som låg bakom krigsutbrottet. Hans förankring hos västmakterna och avståndstagande från Nazi-Tyskland var inte att ta miste på men tillät honom inte heller några illusioner.

Så startade i Sverige frivilligrörelsen med Carl August Ehrensvärd, senare svensk arméchef, som en av de betydelsefullaste aktörerna. Inte utan skäl uppfattades han som den reelle ledaren av den framväxande Svenska Frivilligkåren, SFK, med dess nominelle chef generalen Ernst Linder.

Betydande svårigheter mötte i organisationsskedet. Ett av skälen därtill var statsmakternas krav på sträng sekretess kring allt som antydde militärt engagemang. Radion, den viktigaste rösten i tidens massmedia, var hårt styrd och nämnde inte frivilligkåren förrän den 18 januari. Ett annat skäl var att kåren, tvärtemot vad man kunnat tro, drog till sig en majoritet av människor helt utan eller med otillräcklig erfarenhet inför ett arktiskt vinterkrig. Av de värnpliktiga i Sverige saknade omkring 400 000 vapenutbildning, av de övriga hade endast ett fåtal vinterutbildning, vilket hade sin betydelse under krigsåren. Finland genomlevde sin kallaste vinter i mannaminne med ända till 51 minusgrader och temperaturen inte ofta över -30° . I dagens svenska samhälle med idrott och folksport som en självklar följd av radikalt ändrade ekonomiska villkor är färdighet i skidåkning närmast var mans egendom. Vid krigsutbrottet var den rent elementära förmågan att ta sig fram på skidor, fränsett hos norrlänningar, inte tillfinnandes i stora delar av de skikt, som SFK kom att rekryteras ur. Mer än hälften var arbetare i industri, transporter, jordbruk etc. Blott 2 procent var officerare och även tillsammans med underofficerare och manskap ur armén kom andelen yrkesmilitärer knappast upp i 10 procent. I gengäld låg deras utbildning på hög nivå.

Medan debatten pågick om formerna för hjälpverksamheten hade de första rännilarna av frivilliga redan i mitten av december börjat söka sig till Tornedalen och över till Tornio. Den 21 december avgick den första större

SFK:s första fältpostkontor i restaurant Puistos källare, Tornio.

samlade kontingenten per tåg från Stockholms central med postal täckadress Haparanda F. Tillströmningen fortsatte trots olika hinder och vid fredsslutet den 13 mars hade kårens numerär kommit upp i 8 987 man, varav 727 norrmän. Ytterligare ca 4 000 frivilliga beräknades då vara att vänta.

Fältpostpersonalen framför de nyuppförda lokalerna i Tornio.

I depån

Vid ankomsten till Haparanda marscherade de frivilliga över till det mörklagda Tornio. De förlades i skolbyggnader e l, där inventarierna rymts ut och golven täckts med halm. Följande dag mönstrade de nykomna in på registreringsbyrån och kontrakt upprättades med finska staten. Den samtidigt erhållna placeringen i kåren kunde självfallet visa sig i behov av ändring till följd av nya behov eller framkomna erfarenheter med konsekvenser för fältpostens arbete.

Kårens organisation hade inte kunnat planeras med rikssvenska förhållanden som förebild. Stommen skulle utgöras av tre sk grupper, dvs förstärkta bataljoner, med infanteri och artilleri samt underhållsförband och specialtrupper, se s. 18. Att utrusta de hittillsvarande civilisterna gick med hänsyn till omständigheterna förvånande prompt och effektivt. Sedan gällde det att snabbt anpassa dem till helt ändrade och hårda krav. De personliga förutsättningarna kunde naturligtvis skifta och i enskilda fall tvinga till bortgallring. Klimat, förläggningsförhållanden och strapatser under de följande uppmarscherna till förläggningar norröver skapade man-

spillan. Januari blev en tid av intensiv anpassning, utbildning och träning, som försiggick i ett för många ovant skymningsland med norrskenet spelande över snötäckta förläggningar. Man mötte ett otal organisatoriska och andra problem, som ställde uppfinningsförmågan på prov. Men entusiasm fanns och arbetet blev lustbetonat på ett för många med rötterna i det auktoritära 30-talet ovant sätt.

Under det korta förmiddagspasset, då januarimörkret vek undan, gick en ström av kommande och gående, officerare, ordonnanser och andra till staber och expeditioner. Många bar namn, kända från rikssvensk eller finländsk historia eller från tidens aktuella debatt och gjorde vederbörligt intryck på en fåkunnig provinsbo. Jag stötte aldrig på min bror på väg till sin veterinärambulans men väl skolkamrater, bl a den på gymnasisttiden drömske skalden, som var brorson till Finlands bistre fältmarskalk. En annan skolkamrat såg jag hållen upp och ner av handfasta kamrater, som förväntansfullt sökte skaka fram likvid för obetalda spelskulder. En kortvuxen gestalt, för vilken finnarna aktningsfullt vek åt sidan, var översten Martin Ekström. Han var en rikssvensk artillerist, som officersutbildats i Turkiet och bl a tjänstgjort under general Hjalmarsson som instruktör vid persiska gendarmeriet. Ekströms namn var förknippat med erövringen av Viborg 1918 och framförallt med den legendariska vintermarschen 1919, då han med underlägsen trupp intog Narva genom överrumpling. Hans profil kom att fördunklas av politiska engagemang men som ett färgstarkt inslag i tiden för de båda världskrigen vore hans bana värd att teckna. Som depå-

Postutväxling med förband.

Paketsorteringen.

Värdeavdelningen.

chef i inledningsskedet, innan han började organisera III. gruppen, utgjorde han med sitt kärvt kamratliga sätt och sin förståelse för manskapets vardagsproblem ett stöd för fältposten, som det inte var lika vanligt att möta i den tidens fredliga svenska militärliv.

Fältpostens organisation

Allteftersom de frivilliga strömmade till, ökade flödet från de hemmavarande av brev, paket och pengar. Adressen var i allmänhet Haparanda F utan närmare uppgifter. Från jultid 1939 hade ett finskt fältpostkontor, Kenttäpostikontori 25, organiserats i Tornio under kapten Blåfield för att betjäna en del finska förband i norra Finland: Avsikten kan även ha varit att det skulle fungera för de svenska frivilliga. KPK 25 fick emellertid knappast annan betydelse för SFK än att dennas framväxande fältpost övertog lokalerna, efterhand också en del av de finska förband som låg kvar i Lappland efter överförandet av general Wallenius' trupper till Karelska näset. Däremot kom det till Rovaniemi förlagda KPK 17 under löjtnant John Lönnberg att spela en betydelsefull roll för SFK:s enheter i Rovaniemi och även för kårens främre etappgrupp mot Sallafrenten i Kemijärvi och dess dit så småningom förlagda kårstabspostkontor.

SFK:s fältpost ingick sålunda i finsk och givetvis inte i svensk fältpost. Praktiskt hade dess verksamhet inletts vid jultiden med att överste Martin Ekström tilldelat fältväbeln Carl Otto Åsbrink uppgiften att ta hand om posten till de första frivilliga. Åsbrink var rikssvensk av födsel och trädgårdsmästare till yrket med en skottskada i lungan och ett par dekorationer som minne från 1918. Han hade installerat sig i ett halmstrött hörn av lyceet i Tornio med ett aktningstvärt berg av post, som beständigt genomsöktes av förväntansfulla frivilliga.

När jag efter årsskiftet dök upp med mandatet att organisera kårens fältpost var Åsbrinks entusiasm inte översvallande. En djup vänskap växte emellertid fram mellan oss, som hölls uppe till hans död efter »fortsättningskrigets» slut. Min första uppgift blev att flytta med Åsbrink och posten till lokaler i källarvåningen till Puisto hotelli. Dit fördes även den post, som ingått till postkontoret i Haparanda och som allt efter försändelseslag (värde, paket, brev eller korsband) hopat sig i olika utrymmen i detta postkontor. Ytterligare post fick jag hämta upp under några med hänsyn till mörklägningsbestämmelserna nattliga resor runt om i Tornedalen. Där hade också frivilligpost samlats hos de många entusiastiska och pittoreska förmedlarna i gränstrakter av människor, vapen och medel, som nu hade högsäsong.

Nu hade jag lokaler och post mer än jag kunde klara, hur bli av med den? Arbetet gick trögt med de oklara förutsättningarna och bristen på informationer, inte minst om kårens framväxande organisation. Undantagen var desto mer lysande, när någon förstod våra behov. Särskilt att minnas var fäktaren Stig Fachts effektiva handlag, när han skulle organisera sitt förband.

Den 13 januari kom representanter för finska och svenska postverken samman med postförvaltaren Pfaler i Tornio, censurchefen Habala och mig för att arrangera förbindelserna mellan de båda länderna. Posten från Sverige *till* de svenska frivilliga skulle utgöras av rek, paket, brev, brevkort

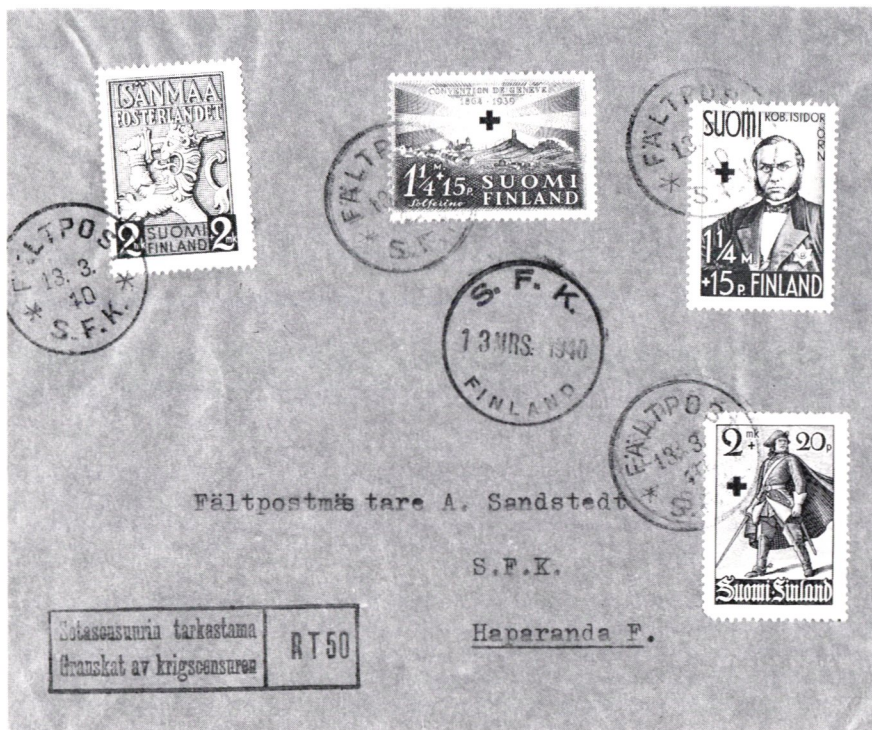
Brevsorteringen (närmast kameran fältväbel Carl Otto Åsbrink).

Korsbandsavdelningen.

och korsband samt ingå till en särskild avdelning vid postkontoret i Haparanda. Den hade just etablerats och förestods av postassistenten Axel Dunér, längre fram efterträdd av Gösta Larsson. Posten skulle förpassas osorterad till SFK:s depåpostkontor i Tornio, som i regel hämtade den med lastbil. I Tornio censurerades försändelserna först av finska myndigheter, sorterades på förband i den utsträckning adresserna efterhand medgav och utväxlades i låsta postväskor med vederbörande postombud, i regel kommissarien.

Posten från de frivilliga skulle enligt planerna enbart utgöras av brev, brevkort och korsband. Den skulle av depåpostkontoret i Tornio förpassas osorterad till Haparanda F efter finsk censurbehandling. Vid Haparanda F försågs den ofrankerade posten, vilken var huvudparten, med svenska frimärken men frankerades från början av februari med frankostämplingsmaskin. Kostnaderna debiterades i båda fallen Svenska Finlandskommittén. Från den 6 mars behandlades emellertid enligt generalpoststyrelsens cirkulär 23:3 alla brev och brevkort som fullt frankerade, vilka ingick till adressater i Sverige utan frimärken eller frankostämplor men var betecknade Fältpost eller Kenttäpostia och bar någon färgstämpel »vanligen av typ liknande postanstalts datumstämpel». Även annan post bör nog ha passerat

Fältpoststämplor vid depåkontoret i Tornio

POSTIKORTTI

KENTTÄPOSTIA

Olle Pata

S.F.K.

Jamnia

Lähtettäjä:

Wangeli U.S. Ovi

Arvo ja nimi

Joukko-osasto

Kenttäpostikonttori *16 F*

Fältpostmästare A. Sandstedt

S.F.K.

Haparanda F.

Sotaseururin tarkastama
Granskad av krigscensuren RT 50

Fältpoststämplat vid kärstabskontoret.

den annars så nitiska postsorteringen utan lösenbeläggning. SFK:s fältpost lösenbelade för sin del ingen post i någondera riktningen.

För de frivilligas räkning trycktes i Sverige särskilda brevkort i en upplaga på 190 000, vilka började delas ut i slutet av januari. På dessa fältpostkort skulle man till de hemmavarande meddela nummer eller grad, namn och avdelningsnummer. Efterhand var ett 60-tal avdelningsnummer i bruk för batterier, kompanier, vissa plutoner samt flyg- och ambulansenheter m fl. Så småningom sorterade depåpostkontoret på sammanlagt 120 militära och civila adresser i Finland och även Sverige. Då hade depåkontoret för länge sen vuxit ur de ursprungliga källarutrymmena. Fänrik Gunnar Ahlbom hade organiserat nya funktionella utrymmen för värde, brev, korsband resp paket i ett par monteringsfärdiga Kølstahus. Enligt ett samtida referat fann man där bl a »paket till Sallafronten med omtänksam påskrift »Aktas för kyla» och paket med radioapparater för nätanslutning. Och knäskydd för en folkarmé.»

Vi var alltså överens om planerna, uppgjorda av föredraganden Hermas i finska post- och telegrafstyrelsen. Verkligheten tog som ofta sin egen väg. Strömmen av försändelser från de engagerade hemmavarande växte undan för undan och valde även irreguljära alternativ, något som inte heller kan vara främmande för dagens militärpost. Framförallt gick via Finlandskommittén i Stockholm och dess filialer in brev, paket och pengar med olika skickebud, särskilt sedan gåvopaketrörelsen tvingats stänga på grund av överanhopning och brist på transportmöjligheter på de hårt ansträngda

Avsändare:

Arpa fältpostkontoret

S.F.K. Avd. /

Haparanda F.

BREVKORT

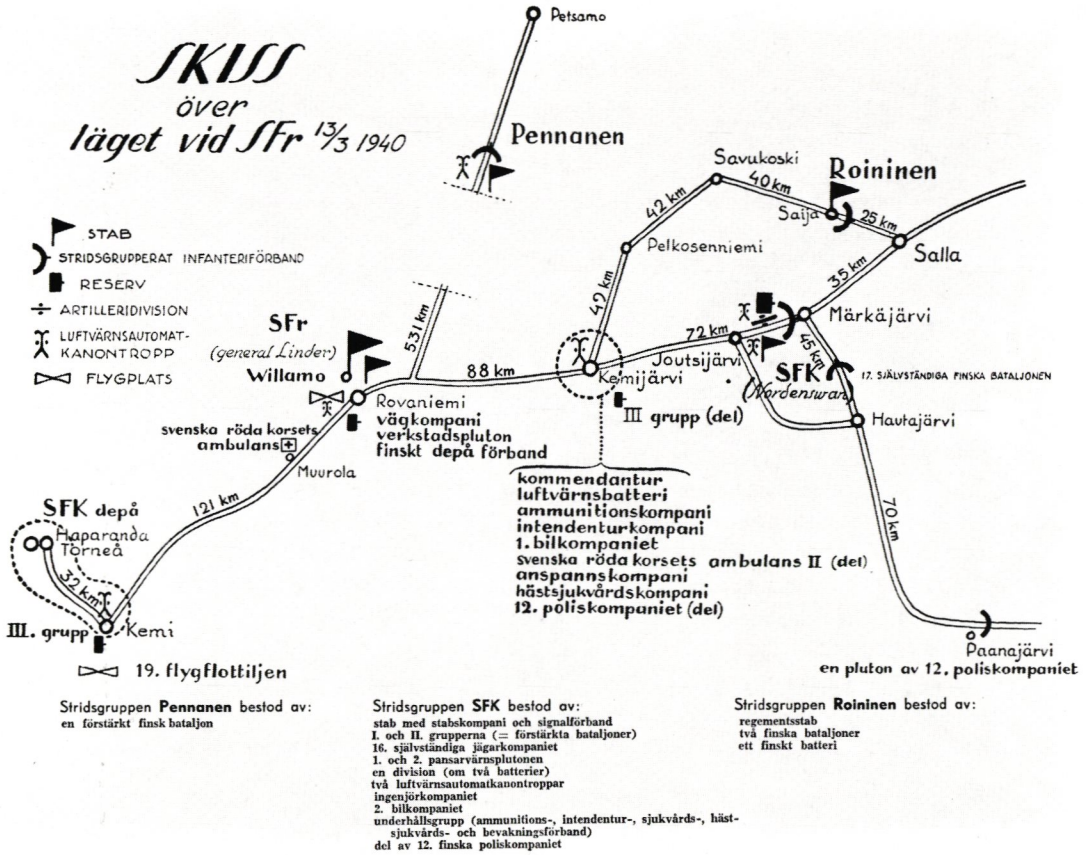
Kølstaben

fältpostavdelning

Kuusijärvi.

SFK fältpostkort.

SKISS över läget vid SFr 13/3 1940

norrländska järnvägarna. I den reguljära trafiken via Haparanda F ingick t ex perioden 4 - 16 mars till depåkontoret i Tornio 11 721 paket. Antalet rek, brev och andra försändelser är inte känt men bör ha varit avsevärt större. Antalet avgående försändelser växte efter tillkomsten av de särskilda fältpostkorterna och införandet av »portofrihet» och uppgick vid en skattning en dag i början av mars till 22 500.

Det mest angelägna i inledningsskedet var att få tillgång till kårens organisationsplan för att nå kontakt med de växande förbanden samt att via kårorder få ut anvisningar för posttjänsten. Spionskräcken var stor och inte obefogad och censurbestämmelserna drastiska. Kåren rymde också en hel del medlemmar med ovanligare bakgrund. En av fältpostens första medarbetare visade sig vara en av de vitryska flyktingar, vilka som musicerande kosacker på gamla Feiths vunnit en plats i stockholmarnas hjärtan. En annan hade varit enrollerad kommunist men drogs trots de bästa uppsåt och insatser med svårigheter att bli trodd av fältpolisen.

Det visade sig nu, att jag var hänvisad till de anvisningar, som utarbetades för den andliga vården av kårpastorn. Fältposten var nämligen organisatoriskt inordnad under denna, en i förstone något förbryllande aspekt för mig, som kom från den omvittnat något oandliga miljön vid sjöposten på Sassnitz-linjen. Den fö mycket handlingskraftige kårpastorn var rimligen lika främmande för mitt yrke som jag för hans kall, varför jag begärde att få fältposten betraktad som något lika profant som transportorganisationen. De första försöken misslyckades men så hade jag turen att träffa på kårstabschefen överste Ehrensvärd, irriterad och fylld av verksamhetsbegär i ett påtvingat tillstånd av överksamhet på grund av en knäskada. Efter att nöjaktigt ha besvarat några snabba, klarläggande frågor kunde jag återvända som självständig tjänstegrengschef. Jag fick därefter snabbt ut anvisningar via kårorder och tidningen Den frivillige, vars redaktör Olof Lagercrantz lämnade en uppskattad medverkan. En följd blev att vi fick in namnuppgifter från de framväxande förbanden och effektivare kunde hantera den »adresslösa» posten. Detta krävde ökade insatser men fältpostarbetet var populärt och vi hade inga svårigheter att få medarbetare i den mån vi kunde vinna depåstabens öra. Något som utöver de mera civila formerna gjorde fältpostarbetet uppskattat var att man kände sig mera i ett centrum än eljest i depån. Därtill bidrog transporterna med lastbil och med järnvägen norr ut över Rovaniemi och till Kemijärvi för förbindelserna med de förband, som efterhand inte kunde utväxla post direkt med depån i Tornio.

Sortering pågår under mörkläggning.

Fältpostmästare Axel Sandstedt framför det sedermera bombade kårstabskontoret i Kemijärvi. (Anslaget på dörren lydde: Bråka inte, fältposten är långsam.)

Kåren växer fram

Ryktena gick att I. gruppen under överste Dyrssen började bli färdigorganiserad och tillreds att gå in i ställningar vid Salla. Där och på Näset var man i trängande behov av avlösning. Det gällde nu att vara ute i tid med postarrangemangen. Uppmärksamheten hade givetvis stegrats på rysk sida och förtegenheten på SFK:s. Jag hade inga fullmakter men med hjälp av fältpostens lack, sigill och stämplor gick det att utfärda en handling, som övertygade de bistra fältpoliserna på järnvägen Tornio – Rovaniemi – Kemijärvi om att den svenske fältpostmästaren var ute i laga ärenden. Resan blev genom flyglarm och visiteringar utdragen i det oändliga. Den sena ankomsten besparade oss dock att lösa problemet med nattlogi i det av truppförflyttningar hårt belastade ödemarkssamhället.

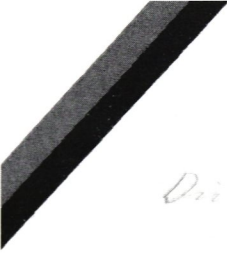
Kemijärvi kyrkby var den lämpliga platsen för förläggningen av kårstabspostkontoret. Den hade visserligen ett utsatt läge och sägs ha haft blott tre dygn fria från flyglarm och bombning under krigets 100 dagar. Det

Efter bombningen fick vi ett nytt, fint kontor. Fr v Moltke Svensson, Carl-Einar Björkstén och Ville Malmström.

postkontor, som vi fått inrett i Kellokumpus övergivna affärslokal, bombades efter kort tid, dock utan personskador. Värre gick det för sjuksköterskorna vid etappsjukhuset med bl a den vänlige läkaren Ragnar Toss.

När vi kommit till rätta med röran av postfragment, sönderslaget porslin etc i vår bombade postlokal var det bråttom att finna en ersättning, innan kommandanturen i Kemijärvi övergick till SFK med dess stora utrymmebehov. Mitt parlamentering med den avgående finske kommandanten drog ut på tiden på grund av våra obefintliga kunskaper i den andres språk samt ideliga avbrott för flyglarm. Jag hade fått mig tilldelad en liten elegant pistol, av någon anledning donerad av hovsångerskan Marianne Mörner, och den lade jag till slut med eftertryck på bordet, givetvis oladdad. Det var ett skämt i den finske kommandantens stil och vi kunde dra in i Sastamoinens för postbehov välbelägna affärslokaler med lämpliga hyllor och fack. Oturen ville att den inflyttande svenske kommandanten major Lundgren

Postkontoret
KARSTAD
8748

Dir. E. Sandström

Bergslags 4

Lindingsvåg

Lapporörelsens kuvert.

Tidningar är också efterlängade.

kastat ögonen på samma lokaler för sin stabsexpedition och fick svaret, att den svenske fältpostmästaren tilltvingat sig dem med vapen i hand. Richard Lundgren var en generös natur och nöjde sig med att utdela en reprimand.

De nya lokalerna klarade sig, frånsett sviter av brandbomber, oskadda ur de fortsatta händelserna. På dörren stod liksom på det tidigare stabspostkontoret det uppfordrande anslaget: »Bråka inte, fältposten är långsam.» Vi hade där en ovärderlig tillgång i den alltid lika entusiastiske forstmästaren i Kemibolaget Carl-Einar Björkstén. Inte minst var det fallet vid våra ständiga behov av tolk. Bl a sköttes fältpostens lastbil Molotov, ett övertaget krigsbyte från Salla, av ett par tovigå Lapplandskrigare, som inte förstod ett ord svenska. För egen del hade jag också anledning att uppskatta Björksténs språkkunskaper när vi den 29 februari i skymningen skulle ta oss över älven till det just bombade Rovaniemi och jag visserligen förstod uppmaningen Seis (Halt) men inte hade något svar. Den dagliga ruljangsen vid postkontoret sköttes med den äran av några unga stockholmspojkar Vilhelm Malmström och Moltke Svensson samt brevbäraren Åke Engborg. Han var en teknisk naturbegåvning som gjorde en oskattbar insats i den torftiga förläggningen. Ville Malmström var enrollerad i fältpostens rulla utan mera talande uppgifter än faderns yrke, som han angett som överste. Han hade ett ytterst säljande sätt och hade tidigt begärt att bli beordrad till det framväxande kårstabspostkontoret. Det tycktes ju passa bra med hans alerta sätt och presumtiva handlag med krigsöverstar. Lika litet som de andra i fältpostens väl sammansvetsade förband svek han förväntningarna. Senare har jag kommit att läsa Carl-Fredrik Palmstiernas memoarer med den för en postman ominösa titeln »Bränn dessa brev». Där berättar han om en licentiat i litteraturhistoria, som under det sk fortsättningskriget »anmälde sig osvikligt till alla farliga uppdrag, ty han var översteson». Han stupade, varefter »det framkom att väl var Malmström son till en överste men i Frälsningsarmén». Denne Evald Malmström och min kamrat Ville var bröder.

När jag återvände till Tornio, medförde jag en knippa kuvert och papper, som vi städat fram ur det förolyckade stabspostkontoret. De var utstyrda med ett blått och ett svart streck i övre vänstra hörnet och gjorde ett ovanligt och tilltalande intryck. Helt plötsligt fick jag en överraskande inbjudan till middag på officersmässen i Tornio tillsammans med regeringsrådet Riekki. Han var en tystlåten man, som företrädde finska regeringen bl a i en del säkerhetsfrågor. Under middagen fick han mina förehavanden klarlagda alltifrån den självlegitimerade resan till de tilltalande kuverten. Så påminde han om det oroliga 30-talets Lapporörelse, som ju tillgripit olika illegala åtgärder, t o m att som det hette »skjutsa» republikens president. Det hade, lät Riekki förstå, uppstått vissa funderingar hos censuren när nu den svenske fältpostmästaren börjat uppträda med Lapporörelsens kuvert. Jag kände mig rätt enkel men tyckte mig se en krusning i Riekkis mungipor, när han sa: »Nå, int blev de just nervösa, men det är nog illa när lik tittar.

Fältpostens transportresurser kunde komma till användning även i såna sammanhang som vid re-evakueringen av den finska befolkningen. Så här kunde avlämningsstället för en återvändande familj se ut.

Gå hem och bränn resten, löjtnanten!» Jag gjorde så.

Den svenska hemmafronten öste inte bara över oss försändelser av skiftande slag. Det kom också skrivelser och reklamationer, som naturligtvis kunde vara både befogade och bottna i en förklarlig oro. Mången gång var man nog för tidigt ute och vår inlevelse var inte den rätta. Av brist på tid och kanske också otillräckliga förutsättningar för det efterhand så viktiga PR-mässiga hade jag lämnat det mesta av skriftväxlingen till en

habil skrivare, en äldre ingenjör som hamnat bland ungdomarna i fältpostförbandet. Av sin starka lojalitet och även indignation på mina vägnar drevs han ibland att använda ett för rättframt språk, som kunde komma mig att känna onda aningar. Men det var ju krig och ont om resurser och själv hade jag inte hunnit särskilt långt i den byråkratiska konsten att framställa negativa fakta på ett för motparten fördelaktigt sätt. En dag hade någon tussat en mäktig chefredaktör i Stockholm på de finska myndigheterna. Det resulterade i att jag blev uppsökt av dåvarande pressattachén Hans Ruin. Ett älskvärdare sätt att avveckla uppgiften att ta itu med en missdådare har jag inte upplevt och intermezzot skänkte i stället en uppskattad stimulans. Kontakterna med finska representanter var överhuvudtaget tacksammare än med svenska, om det nu hade med realism eller annat att göra. En svensk ryttmästare, som inte fick tidskriften »Nu» omedelbart efter utgivningen tillkallade mig varje gång hans förväntan sveks och delgav mig sina föga uppmuntrande synpunkter, medan han symboliskt piskade sina stövlar med ridspöet. Jag misstänkte, möjligen med orätt, någon av de finska kamraterna i censuren för att i sin hunger efter utrikes information fördröja den utmärkta och välinformerade tidskriften. Han sade emellertid: »Tala om för din ryttmästare, att det är krig och då blir det så där. Inte kommer våra pojkar att bråka när de får sina julpaket vid midsommar. De blir bara glada». Från högkvarteret sände den finske fältpostchefen över en samling rätt obsoleta fältpostreglementen för reaktion inför en omarbetning. Jag

Det nya kontoret (t v) klarade sig genom de följande bombningarna med enbart brand- och splitterskador.

Lastbilen Molotov, krigsbyte från Salla, med chaufförs- och lastpersonal.

Kemijärvi-posten klar för avgång till Rovaniemi och Tornio.

beklagade, att vi inga reglementen hade, i varje fall var det knappast någon som frågade efter dem och egentligen började det hela fungera rätt hyggligt. Han suckade och sade att det kanske var därför de finska förbanden i Nordfinland begärde att få repliera på SFK:s fältpost. Det var naturligtvis inte skälet, utan att vi låg närmare till och hade bättre resurser än den hårt pressade finska armén.

Fredsslut och avveckling

Under senare delen av februari hade I. gruppen börjat ta över ställningarna kring Märkäjärvi vid Sallafronten och förband ur II. gruppen var på väg. Posten gick i huvudsak med järnväg från Tornio över Rovaniemi till Kemijärvi järnvägsstation och med lastbil till och från Kemijärvi kyrkby. Med den intensiva uppmärksamheten från rysk sida kunde förluster i gods och även i liv inte undvikas trots att utväxlingen med förbanden i största möjliga utsträckning skedde nattetid. I »Verklighet till döds» har Harry Martinsson gett en skildring härifrån på grundval av egna upplevelser bl a som postmästare vid fronten. Frånsett förseningar till följd av flyglarm eller bombning fungerade dock förbindelserna från depån över Rovaniemi och efterhand ut till fronten varje dygn.

Så kom stilleståndet den 13 mars. Från tidiga morgonen till kort efter klockan 11, då fiendligheterna skulle upphöra, satte ryssarna in en intensiv bekämpning av SFK:s ställningar med allt tillgängligt flyg, artilleri och infanterivapen. En bestraffnings- och varningsaktion sades det. Flyganfall riktades också mot platser i Rovaniemi- och Kemijärviområdena och de pågående transporter av III. gruppens förband från Kemi till Kemijärvi avbröts. SFK:s del av förlusterna under vinterkrigets sista timmar var 10 döda och 30 sårade samt naturligtvis materiel- och godsskador. Själv befann jag mig åter i Tornio och hörde förmiddagens radioutsändning på officersmässen. Vid uppläsningen av de efter det finska försvarets otroliga insatser förkrossande fredsvillkoren stelnade och tårades ansiktena på de närvarande finska officerarna. Så marscherade de ut med den gamle generalen Hannes Ignatius i spetsen och lämnade oss kvar ordlösa.

Arbetet började med att inleda återtransporten av SFK och även av finska evakuerade till Lappland. Det medförde engagemang för fältposten, som ju disponerade lastbils- och tågtransportresurser. I kanten på förberedelserna härmed hade jag tillsammans med fänrik Erik Norberg hamnat hos ett kompani ur 17. självständiga finska bataljonen. Det låg nedgrävt ett hundratal meter från de ryska linjerna och hade legat under rysk trumeld. Mannarna väntade på order att få gå hem och lämna den totalt sönderskjutna terrängen. Någon hade fått in en italiensk radiostation, som spelade en graciös wienermelodi. Den raggige tjänstförrättande kompanichefen, ende överlevande officer, läste ur krigsdagboken de senaste dygnens förskräckande förlustsiffror, som återgav den omöjliga situationen. Vi återvände till den relativa komforten i Kemijärvi kyrkby och hämtade på vägen upp en

I väntan på post.

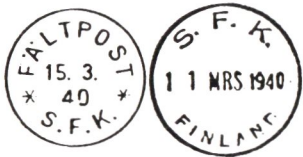

Äntligen.

svart skepnad, som pulsade hem i snön. Det var kyrkoherden i Salla, som försökt hämta de förlorade kyrkböckerna men hänvisats till rådsrepublikernas regering.

På kvällen den 8 april sammanträffade jag med chefen för de norska förbanden, som ju ingick i SFK. Det var inte svårt att komma överens med den trevlige norske majoren om de aktuella post- och transportproblemen och om ett nytt sammanträffande. Det blev inget sådant. Nästa dag slog nyheterna om invasionerna i Norge och Danmark ner och norrmännen för huvudstupa hem, däribland två av fältpostens bästa medarbetare. Från den ene, Gunnar Homdrum, fick jag efter någon dag ett kort lagt på postkupén. Han hade hört att min sympatiske major, som var med på tåget, skulle ha utpekats som krigsminister i Quislings kabinett. »Men ham greier vi nok» slutade hälsningen. Majoren kom dock fram men ställde vid hemkomsten inte upp för uppdraget och Homdrum försvann i krigets svallvågor efter att ha utbildats till flygare i de fria trupperna.

Återtransporterna gick lika snabbt som kommunikationerna medgav. Det gällde för oss att bli av med så mycket som möjligt av ingången och allttjämt inströmmande post, innan förbanden upplöstes. Vi hade lyckats få låna en fältpostbuss från den rikssvenska sidan för att utväxla avgående och framförallt ankommande post. Den ställdes upp i Rovaniemi, där till följd av bombningar och våldsamt efterfrågan inga lokaler fanns att tillgå för oss. I Tornio defilerade de hemvändande förbandsvis eller enskilt genom lokalerna och tappade av lagret av post. Många donerade ingångna eller väntade sändningar till hjälp åt de finska hemvändande. Tillsammans med obeställbara och trasiga paket bildades ett stort upplag av livsmedel, effekter och inte minst textilier, som lämnades över till evakuerings- och hjälpaktionerna. Vi som såg re-evakueringen av finska befolkningen i

3. Svenska Frivilligkåren i Finland 1940 *Swedish Voluntary Corps in Finland 1940.*

FÄLTPOST SFK/Field Post SFK
SFK, Finland
Haparanda "F"

Användning: jan-april 1940/Use: January-April 1940

Lappland till brända och förstörda boplatser och pörten kände ändå en tillfredsställelse över att kunna gripa in en gång och ordna vad vi kunde till det bättre.

Efterhand kom förvisso reklamationernas tid. Men då var vi åter i Sverige. Frivilliga, som tidigare varit offentliganställda, blev återantagna och fick t o m räkna tiden för sitt avsked som tjänstledighet. För andra kunde läget vara bekymmersammare. Marknaden hade blivit kärvare och stämningarna hade förändrats. Svensk fältpost följde sina mallar och hade ingen användning för diletanterna från SFK. Självt fick jag dock på grund av min tidigare sjöposttjänstgöring en gynnsam kommendering till marinposten under de närmaste åren. Min fritidssysselsättning på Flottans förbindelsefartyg blev i viss utsträckning att, utan nämnvärt inre motstånd, skriva de attester Finlandskommittén krävde för att ersätta post, som förkommit under SFK-tiden. En episod i krigspostens krönika var till ända.